

Stemmeret og fremskridt gaar haand i haand

Taler

Viggo Ullmann

Dato

28 juni 1893

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Tale for kvindestemmeret i Stortinget

- 1 Jeg tror, det er en sikker sag, at lovgivningen om det, der nærmest vedrører kvinderne i samfundet, har ikke kommet op, før kvinderne selv har sat sig i bevægelse, og fremforalt har lovgivningen, forsaavidt den har taget mere hensyn til saadanne ting, som vedrører ægteskabsforholdet og lignende, først i de sidste
- 5 aar gennem rejsningen for kvinders stemmeret taget overordentlig og tilbørlig fart. Jeg tror, dette er en kjendsgjerning i alle lande, og det er denne kjendsgjerning, som efter min mening fører til, at kvinders stemmeret vil vise sig at have sin retfærdige grund og sin betydning i den ting, at naar kvinderne faar adgang til at være med i lovgivningen, vil store omraader af det offentlige liv
- 10 trækkes med ind under en human og retfærdig fremskridtslovgivning, som for øieblikket ligger brak. Ikke fordi mændene er mere end kvinderne uvillige til at rette paa dette, ikke fordi de har noget overlagt ønske om, at der skal være saadanne omraader af loven, som ikke retter sig efter den almene retfærdighedsfølelse, men fordi mændene enten er uvidende om det, eller fordi
- 15 det ikke berører dem saa nært, at de bliver grebet af det som en livs- og hjertesag, som de sætter sig i bevægelse for, og det er netop dette, som har betydning, selv om vi blot faar kvinder ind i stemmeretten paa de nuværende stemmeretsbetingelser, at de bliver talsmænd i landet for den side af samfundslivet, som mændene ikke tager fat paa, uden at de faar impulser dertil
- 20 fra kvinderne, og det impulser, som ganske vist først ordentlig begynder, naar kvinderne i det hele taget reiser sig til offentlig interesse, men dog ikke kan fremtræde i hele sin kraft og betydning, før de selv bliver med og selv taler sin sag. Det er en ganske simpel erfaring, at det er ikke skomageren, som føler, hvor skoen trykker, men det er den, som har den paa. Det er ikke at vente, at man skal
- 25 kunne se paa den anden store halve side af livet, som heder den kvindelige side, og at man skulde kunne forstaa det saaledes og være villig til at imødekomme det saaledes som tilfældet vil blive, naar det er kvinderne selv, som tager fat i det.

30 Hovedindvendingen mod, at kvinderne skal deltage i det offentlig liv, er jo den gamle tale om, at de skulde miste, hvad der kaldes deres kvindelighed. Men begrebet om, hvad kvindelighed er for noget, varierer ganske betydeligt, og har i de sidste snes aar endog aldeles omformet sig hos de allerfleste mænd ligesaavel som hos de allerfleste kvinder. Det var ikke saa særdeles længe siden, at man
35 opfattede det som ukvindeligt, at en kvinde tjente sit brød ved eget arbejde. Det er ikke længere end i vore bedstefædres tid, at vi kunde træffe paa denne tankegang; men dette har nu saa aldeles forandret sig, at selv de mest konservative mænd er enige med de mest vidtskredne liberale i dette, at det gjælder at udruste deres døtre med de nødvendige kundskaber og færdigheder til
40 selv at kunne bane sig vei gennem livet, og man ser ikke det længere som brud paa kvindeligheden, at der fra kvinders side tages fat paa alle de mangfoldige gerninger, hvori de staar. Ja, konservative mænd har endog ladet sig fore med til at aabne kvinder adgang til universitetet og lignende; de har kanske fra først af gjort modstand, men er bleven enige i, at saa bør det være. Jeg er sikker paa, at de
45 om nogen tid finder, at embedsstillinger ligesaavel som embedsexaminer bør aabnes for kvinder. Alt dette har i løbet af nogle faa aar forandret menneskenes opfatning af kvindelighed. Det samme gjælder den ting, som maaske er mindre fremme end det første, at det har været og er endnu en meget almindelig opfatning blandt mændene, at det er ukvindeligt for kvinder at udtale sine egne bestemte meninger, at have sine egne bestemte meninger, at modsige mændene og være aldeles uafhængige i og for sig i sine meninger. Mangfoldige mænd
50 synes, at dette er noget rent splittergalt; intet kan være mere ukvindeligt end en kvinde, som paa den maade sidder og hævder sit eget aandelige standpunkt. Men jeg maa spørge: gaar ikke ogsaa dette mere og mere bort? Er ikke
55 opfatningen selv i de stivestkonservative kredse nu blevet den, at de vil erklære det for at være gammeldags, at kvinderne ikke skal have sine meninger ligesaavel som mændene? Jo vel. Og paa samme maade gjælder det ogsaa om den opfatning, at det skal være ukvindeligt at deltage i det politiske liv. Den tankegang er svunden hos den side af folket, som ønsker, at kvinderne skal faa
60 stemmeret; de har gjort dette skridt foran de andre. De liberale er det skridt foran de konservative, at de har tilegnet sig den nye, rensede og klarnede opfatning af kvindeligheden, hvad den er og bør være, medens de konservative endnu staar paa det standpunkt, at det er ukvindeligt at deltage i det offentlige liv, ligesom de har staaet paa det standpunkt, at det er ukvindeligt at udtale sin
65 mening eller endogsaa ukvindeligt at tjene sit eget brød. Naar nogle aar er gaaet, og de konservative efterhaanden maa forandre sin opfatning af kvindeligheden,

maa skjønne, at den er rent uafhængig af alt det, som de nu sætter den i
forbindelse med, saa maa og vil de ogsaa indrømme, at det er ligesaa retfærdigt,
70 at kvinderne faar delagtighed i stemmeret - lad os foreløbig holde os til det - paa
den nu gjældende basis, som det er ret og retfærdigt, at samfundet i det hele
taget styres gennem stemmeret.

Det er jo en klar ting, at netop den omstændighed, at man i de sidste slægtled har
75 aabnet kvinderne adgang til at erhverve kundskaber og færdigheder, aabnet dem
mere adgang til at kunne udtale sin mening, - alt dette maa jo gjøre, at kvinderne
gennem denne opdragelse, gennem denne aandelige udvikling har lært, at der
baade ude og hjemme findes en hel mængde ting, som de tidligere slægters
kvinder ikke havde anelse om. De har lært at sammenligne de ting, som man har
80 hjemme, med de ting, som man har derude og omvendt. Gennem den
opdragelse, som deres fædre har været nødt til at give dem efter tidens krav, har
de faat øinene aabne for, at der er et offentligt liv, hvor ogsaa de har noget at
gjøre, at der er spørgsmaal, som i engeste og nærmeste forstand vedkommer
dem, spørgsmaal som staar paa tapetet, og som ikke vil blive løst, saaledes som
85 de bør løses, medmindre de selv bliver med. Men dersom man mod kvindens
stemmeret henter argumenter fra det, at kvinderne har sin gerning paa en
anden kant, - lad mig kalde det med faa ord at skjøtte sit hus osv., saa er jeg
naturligvis villig til at indrømme, og der er ikke et menneske, som ikke gjør det,
at det er og til dages ende vil vedbli ve at være en undtagelse, at et menneske
90 paa en og samme tid kan røgte sin gerning som moder og hustru osv. og saa
have en selvstændig gerning udenfor den. Det er tvertimod noget, som staar paa
det liberale program angaaende det sociale spørgsmaal, at livet i
arbejderfamilierne kan komme didhen, at hustruen ikke længere skal være
bunden udenfor hjemmet. Det er saa at sige et af de store maal, hvorpaa de store
95 sociale bevægelser løber ud. Det er vi saa villig til at indrømme. Men det, som
her er spørgsmaal om er, om denne ting er i veien for, at kvinderne kan udøve
sin stemmeret. At den kan komme til at staa i veien i en mængde af tilfælde for
deres valgbarhed, derom er der ingen, som tviler. Men skulde det da være
urimeligt at mene, at en kvinde, der er bundet til hjemmet og hjemmets
100 gerning, absolut ikke vil lade sig vælge, og falder det virkelig nogen fornuftig
mand eller kvinde og allermindst hende selv ind, at hun paa nogen maade vil
rive sig løs fra manden og husets gerning og alle ting for aktivt at deltage i det
politiske liv? Der vil naturligvis være kvinder, som er bundet af dette. Men det er
en selvfølge, at stemmerettens udøvelse ikke har noget at bestille med den ting,
105 at kvinderne er bundet ved hus og hjem og gerningen der. Sine interesser og

110 sine tanker kan de have, og det at sætte sine tanker ud i livet derved, at man giver sin stemme med til deres løsning, gør dem ikke til daarlige hustruer, forsømmelige mødre og til saadanne, som lader huset ligge istedetfor at røgte sin gjerning.

Hvad vore kvinder i det hele taget forlanger, naar de nu i ganske betydelig mængde hertillands kræver stemmeret, er dette, at de skal behandles ligedan som mændene som ansvarlige mennesker, og jeg vil bede, at de, der kjender lidt til
115 historien, vil lægge mærke til den umaadelige betydning, som det f. ex. inden religiøse samfund har havt med hensyn til kvindernes reisning i alle retninger, naar det i disse samfund har været tankegangen, at kvinderne har været behandlet som ansvarlige mennesker i lighed med mændene, og hvilken virkning det i modsætning til dette har havt, naar dette ikke har været tilfælde.
120 Dette store, som har været talt om her i formiddag af en af konstitutionskomiteens medlemmer, som man over i Chicago kan se af kvinders arbejder og alt saadant noget - det er igjen frugterne af, at i saa mange af Amerikas religiøse samfund har kvinderne staaet fuldt og helt indenfor det omraade som ansvarlige mennesker, har havt interesse for de samme tanker og
125 gjerninger som mændene. Det er nu den ting, som viser sig i de mindre forhold. Det er dette, som vi tilhængere af den almindelige stemmeret vil have indført i samfundets love for derigjennem at bringe ind den kraft, som ligger i, at kvinderne er med som ansvarlige mennesker og fører sin halve side af livet og livets interesser med ind. Der maa være stor, fuld plads, for at den anden side af
130 livet skal gjøre sig ligesaa meget gjældende som den mandlige side, og jeg vil i saa henseende, skjönt det saa ofte er gjort, pege paa det ene eksempel, man har i civiliserede stater paa et samfund, hvor kvinderne har stemmeret, den amerikanske stat Wyoming. Jeg vil bede lagt mærke til, at aarsagen til, at man i sin tid vovede det dristige, skridt at indføre i Wyoming statsborgerlig stemmeret
135 for kvinder, var, at staten var saa opløst ved indre uroligheder og valgspektakel og raaskab, at de bedre sindede mænd der tilsidst blev aldeles fortvilede, og i sin fortvilelse prøvede de det: mon ikke kvindernes deltagelse skulde hjælpe paa disse sørgelige forhold. Og det er ialfald noget, som umuligt kan modsiges, at fra den tid, kvinderne kom ind i disse rettigheder, blev Wyoming en ganske anden
140 stat, end den var før, og der er ikke noget menneske i den stat, som agter at vende tilbage til det gamle forhold. Det er et betegnende tilfælde, fordi det er det eneste historiske virkelighedseksempel vi har paa kvindens stemmeret i staten.

Saa kommer endelig tilslut dertil, at til alle tider har ogsaa for mænd stemmeret

og fremskridt gaat haand i haand. Ved stemmeretten faar man større sans baade for sig selv og den slægt, som kommer efter en, til at skaffe dem oplysning og alt, hvad der hænger sammen med den, og dette befordrer saa igjen trang til stemmeretsudvidelse. Det er ogsaa dette, som gjør, at vi idag staar og kjæmper
150 for almindelig stemmeret. Det er den ting, at stemmeretten har gjort sit indtog for saa og saa mange aar siden i landet og har ført med sig den aandelige reisning og statsborgerlige oplysning, som følger med stemmeretten. Derved er kravet kommet, og det samme vil bli tilfældet, naar man giver kvinderne meddelagtighed i stemmeretten. Det vil gaa saaledes blandt kvinderne, naar
155 stemmeretten giver dem adgang og anledning til at udvikle sine interesser, at dette igjen vil medføre, at den slægt af kvinder, som saaledes kommer ind i fedrelandets liv, vil blive dygtigere mennesker, mere velkikkede ikke bare til at være med i offentligheden, men ogsaa mere velkikkede til netop at røgte den daglige huslige gerning, idet de aandelige interesser og den aandelige fremgang
160 selvfølgelig medfører fremgang helt ned til alle daglige forhold, ligetil madlavning og husstel og alt, hvad dermed følger. Dette er, saavidt jeg forstaar det, de grunde - foruden naturligvis en del andre -, der skulde bevæge de liberale her i stortinget til at anbefale kvinders stemmeret, selv om det kun er paa den nuværende stemmerets grund. Vi anser den for at være noget, som vil gavne
165 fedrelandet, ved at der vil indføres i vort offentlige liv kræfter, som har været lukket ude til skade for landets udvikling.

170

Kilde

175 Nylænde. Tidsskrift, udg. af Norsk kvindesagssforening, 7de aarg., Kristiania den 15de august 1893, No. 16, s. 211-215.

Emner

Innlegg i Stortinget, Kvinner, Kvinnesak, Likestilling, Stemmerett, Storting

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/stemmeret-og-fremskridt-gaar-haand-i-haand>

180